

ZNAČAJ „POLJOPRIVREDNO PODUZETNIČKOG INKUBATORA DRENOVCI“ ZA RAZVOJ LAG-a ŠUMANOVCI

Matić, Pavao

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj
Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:767638>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-14**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

POLJOPRIVREDNI FAKULET U OSIJEKU

Pavao Matić, apsolvent

Preddiplomski studij smjera Agroekonomika

**ZNAČAJ „POLJOPRIVREDNO PODUZETNIČKOG INKUBATORA
DRENOVCI“ ZA RAZVOJ LAG-a ŠUMANOVCI**

Završni rad

Osijek, 2016.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

POLJOPRIVREDNI FAKULET U OSIJEKU

Pavao Matić, apsolvent

Preddiplomski studij smjera Agroekonomika

**ZNAČAJ „POLJOPRIVREDNO PODUZETNIČKOG INKUBATORA
DRENOVCI“ ZA RAZVOJ LAG-a ŠUMANOVCI**

Završni rad

Povjerenstvo za obranu završnog rada:

1. doc. dr. sc. Tihana Sudarić – predsjednik
2. doc. dr. sc. Snježana Tolić – mentor
3. doc. dr. sc. Dalida Galović - član

Osijek, 2016.

Sadržaj

1. Uvod.....	4
2. Materijal i metode.....	5
3. Rezultati i rasprava.....	6
3.1. LAG Šumanovci.....	6
3.2. Opis poljoprivredne i ruralne ekonomije.....	8
3.3. Poljoprivredna gospodarstva.....	9
3.4. Ruralna diversifikacija i ruralni turizam.....	11
3.5. Tržište radne snage.....	13
3.6. Poduzetnički centri i inkubatori.....	14
3.7. Poljoprivredno poduzetnički inkubator Drenovci.....	14
3.7.1. Što je projekt?.....	14
3.7.2. Opis projekta.....	19
3.7.3. Cilj nositelja projekta.....	21
3.7.4. Tko su korisnici / ciljana skupina?.....	22
4. Zaključak.....	24
5. Popis literature.....	25
6. Sažetak.....	26
7. Summary.....	27
8. Popis tablica.....	28
9. Popis slika.....	29
Temeljna dokumentacijska kartica.....	30

1. Uvod

U ovom završnom radu opisan je značaj Poljoprivrednog poduzetničkog inkubatora Drenovci (PPID) za razvoj LAG-a Šumanovci. Projekt PPID odobren je u okviru Operativnog programa; Regionalna konkurentnost 2007. – 2013; Shema dodjele bespovratnih sredstava te kao takav predstavlja prvi specijalizirani poduzetnički inkubator u sektoru poljoprivrede i prehrambene djelatnosti u ruralnom području Republike Hrvatske. Projekt provodi Općina Drenovci kao nositelj projekta te projektni partneri: Vukovarsko-srijemska županija, Lokalna agencija za razvoj Vjeverica d.o.o. i Poduzetnički inkubator BIOS. Značaj PPID od velike je važnosti ne samo za LAG Šumanovci nego i za šire područje Vukovarsko Srijemske Županije, prije svega u razvoju novih radnih mjesta, organiziranju edukacija, kao i novoinstaliranih proizvodnih kapaciteta: višenamjenske hale za preradu proizvoda od voća i povrća te prerada proizvoda od žitarica, otvoreni izložbeni prostori, nadstrešnica za stoku.

LAG ili lokalna akcijska grupa Šumanovci osnovana je 21. prosinca 2010. godine kao partnerstvo predstavnika civilnog, javnog i gospodarskog sektora ruralnog područja koje obuhvaća općine Bošnjaci, Drenovci, Gunja, Vrbanja i Grad Županju, a naknadno se pridružila i Općina Štitar, sa ciljem osiguravanja protoka informacija i transfera znanja za napredak u razvoju ruralnog gospodarstva i lokalne zajednice.

2. Materijal i metode

U ovom radu prikazan je dio rezultata istraživanja značaja Poljoprivrednog poduzetničkog inkubatora Drenovci u razvoju LAG-a Šumanovci, koje je provedeno sredinom 2016. godine za potrebe izrada završnog rada. Istraživanje je obuhvatilo detaljnu analizu provedbe projekta, socijalnog i gospodarskog okruženja, te zainteresiranosti mještana LAG-a za sudjelovanjem i korištenju samog inkubatora.

Cilj rada je prikazati razvojni potencijal LAG-a Šumanovci za razvoj poljoprivrede i ruralne ekonomije koji se pruža kroz rad Poljoprivredno poduzetničkog inkubatora.

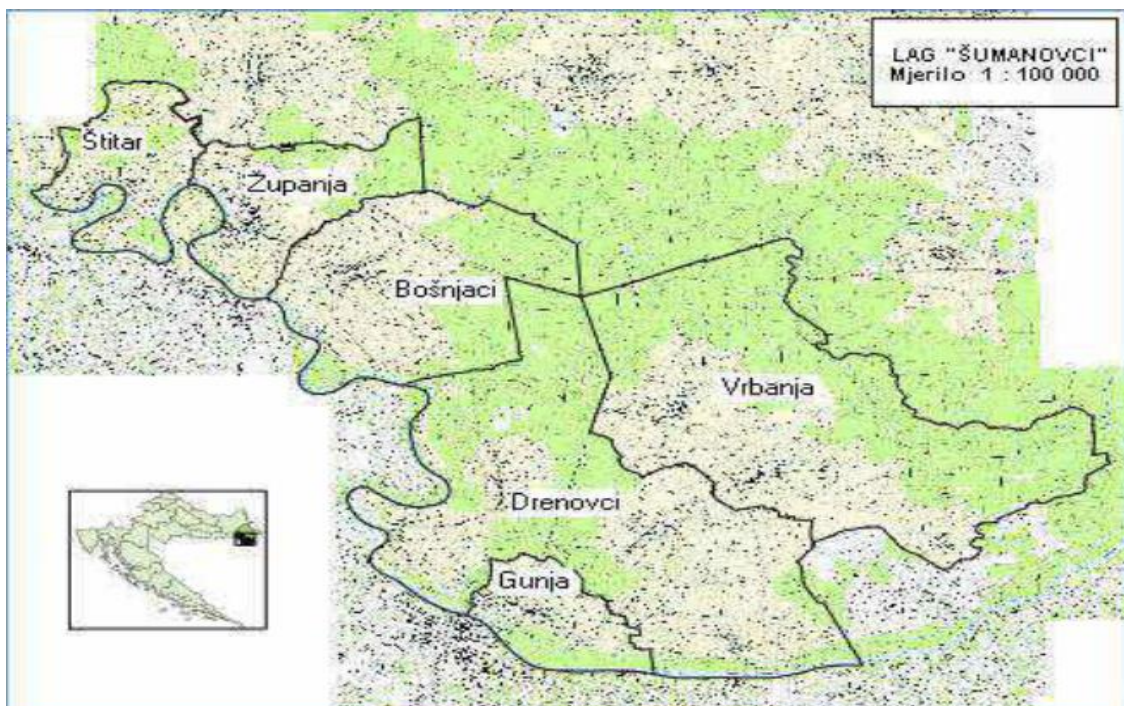
U istraživanju su primijenjene metode analize, metode intervjua i upitnika kojima su prikupljeni najvažniji podatci o stanju i razvojnim potrebama obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava te malih i srednjih poduzetnika, te metode kompilacije i zaključivanja.

3. Rezultati i rasprave

3.1. LAG Šumanovci

LAG ili lokalna akcijska grupa Šumanovci osnovana je 21. prosinca 2010. godine kao partnerstvo predstavnika civilnog, javnog i gospodarskog sektora ruralnog područja koje obuhvaća općine Bošnjaci, Drenovci, Gunja, Vrbanja i Grad Županju, a naknadno se pridružila i Općina Štitar, sa ciljem:

- osiguravanja protoka informacija i transfera znanja za napredak u razvoju ruralnog gospodarstva i lokalne zajednice,
- razvijanja sinergije i umrežavanja između svih dionika kojima je u interesu doprinijeti razvoju ruralnih područja,
- više dioničkog planiranja ukupnog razvoja područja LAG-a,
- iskorištavanja i razvijanja postojećih potencijala za ruralni razvoj,
- dugoročnog ostvarivanja održivog razvoja;
- jačanja financijskih i ljudskih kapaciteta za provedbu projekata ruralnog razvoja,
- pripreme LAG područja za korištenje europskih fondova,
- briga o infrastrukturi, ekološko-socijalnom, kulturnom, gospodarskom i svakom drugom razvoju u širem ruralnom području.

Slika 1. Grafički prikaz područja LAG-a Šumanovci

Površina LAG-a Šumanovci je 607,19km², odnosno oko 24,8% površine Vukovarsko-Srijemske županije te 1% kopnene površine Republike Hrvatske. Površinu LAG-a čini 91,8% ruralno područje – općine: 15,5% Bošnjaci (94,96km²), 33,2% Drenovci (202,02km²), 5,1% Gunja (31,06km²), 6,5% Štitar (40,12km²), 31,5% Vrbanja (190,97km²); te 8,2% urbano područje - Grad Županja (50,05km²).

Prostire se uz državnu granicu s Bosnom i Hercegovinom te Republikom Srbijom, a unutar područja Republike Hrvatske LAG graniči s općinama Nijemci, Gradište i Cerna koje su uključene u LAG Bosutski niz; te Općinom Babina Greda. Područje LAG-a Šumanovci predstavlja pogranično područje smješteno na 10. europskom koridoru s riječnim pravcima stoga ima odličan geostrateški položaj, koji pruža mogućnosti razvoja gospodarstva posebice u segmentu transporta i logistike. Područje LAG-a ima iznimno bogato kulturno i povijesno nasljeđe koje datira iz prapovijesnog razdoblja, što potvrđuju arheološka nalazišta iz doba vučedolske kulture na području Vrbanje.

Nematerijalnu kulturnu baštinu prvenstveno čini šokačka tradicija s bogatom folklorno-tradicijskom i etnološkom vrijednošću koju njeguju i promoviraju kulturno-umjetnička društva registrirana na području LAG-a, ali i brojne kulturno-tradicijske manifestacije poput *Šokačkog sijela*, *Kruh naš svagdanji – žetve i vršidbe u prošlosti*, *Raspjevane Cvelferije* i drugih . Na području LAG-a Šumanovci nalazi se najstarije svetište u Vukovarsko-Srijemskoj županiji – Svetište Majke dobre nade – Šumanovci po kojem je LAG i dobio ime, ali i brojne crkve te groblja sa značajnom povijesno-kulturnom vrijednošću od kojih su neke i zaštićene kao nepokretni spomenik kulture.

Slika 2. Svetište Šumanovci

3.2. Opis poljoprivredne i ruralne ekonomije

Poljoprivreda je značajna gospodarska grana u Vukovarsko-srijemskoj županiji s udjelom 15,6% u ukupnim prihodima županije. Očekivanja od poljoprivrede su velika ali nažalost proizvodnja je organizirana na niskoj tehnološkoj i organizacijskoj razini u odnosu na razvije zemlje EU, zbog nedostatka investicija, znanja, slabe suradnje u organiziranju proizvodnje i tržišta. U takvim okolnostima poljoprivrednici nemaju snage za „borbu sa velikima“ Hrvatska uvozi poljoprivrednih proizvoda i prerađevina u vrijednosti od 3.056.000.000 USD, a izvozi 1.735.000.000 USD. Očigledan je negativni vanjsko trgovinski saldo od 1.321.000.000 USD, odnosno pokrivenost uvoza izvozom svega 56,77%.

Područje LAG-a Šumanovci bogato je poljoprivrednim, a posebno obradivim površinama koje zauzimaju 39,86% ukupne površine LAG-a. S obzirom da obiluje poljoprivrednim površinama i prirodnim resursima za proizvodnju, nameće se zaključak da je poljoprivreda djelatnost u koju treba ulagati, tim više što je Republika Hrvatska veliki uvoznik poljoprivrednih proizvoda. Međutim, zbog neatraktivnosti rada i pomalo nezainteresiranosti mlađih generacija za poljoprivredom, sve više se okreću drugim djelatnostima u kojima često nema dovoljno radnih mjesta.

Tablica 1. Pregled poljoprivrednih površina LAG-a Šumanovci prema korištenju i naseljima (ha)

Naziv općine	Bošnjaci	Drenovci	Gunja	Štitar	Vrbanja	Županja	Ukupno
Oranica	4.284,22	8.260,97	1.459,44	1.410,93	6.860,17	1.929,97	24.205,71
Staklenik na oranici	4,10	0,02	0,02	0,04	0,00	0,61	4,80
Livada	5,33	9,54	1,93	25,09	1,47	4,68	48,03
Pašnjak	9,21	19,84	2,41	119,62	16,37	7,37	174,81
Voćne vrste	41,16	124,98	8,18	28,16	38,56	22,41	263,46
Kultura kratkih ophodnji	2,07	0,00	0,00	5,08	0,00	0,00	7,15
Rasadnik	0,00	0,00	0,00	0,00	0,17	0,00	0,17
Mješoviti trajni nasadi	0,00	0,00	0,00	0,00	0,53	0,00	0,53
Ostalo zemljište	0,41	0,00	2,17	0,14	0,38	0,31	3,41
Ukupno	4.346,50	8.415,35	1.474,15	1.589,06	6.917,65	1.965,35	24.708,06

Izvor: ARKOD baza podataka

3.3. Poljoprivredna gospodarstva

Na području LAG-a Šumanovci aktivno je 1.687 poljoprivrednih gospodarstava koji su prijavljeni u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava Republike Hrvatske. Poljoprivredna gospodarstva područja LAG-a participiraju s 0,96 u ukupnom broju poljoprivrednih gospodarstava Republike Hrvatske, a Vukovarsko-srijemska županija s 4,3%

Tablica 2. Broj poljoprivrednih gospodarstava i spolna struktura nositelja

	Muškarci	Žene	Ukupno	% u ukupnom broju RH
Republika Hrvatska	122.247	53.845	176.092	100
%	56	44,00	100	
Vukovarsko-srijemska županija	5.617	1.996	7.613	4,3%
%	73,79	26,21	100	
LAG Šumanovci	1253	434	1.687	0,96
%	65,36	34,64	100	

Izvor: Upisnik poljoprivrednih gospodarstava RH

Tablica 3. Broj poljoprivrednih gospodarstava LAG-a Šumanovci prema tipu i sjedištu

	OPG	Obrt	Ostalo	Trgovačka društva	Zadruga	Ukupno
Bošnjaci	314	4	0	4	0	322
Drenovci	505	14	1	7	1	528
Gunja	105	5	0	0	0	110
Štitar	175	2	0	2	0	179
Vrbanja	307	17	1	2	1	328
Županja	192	14	2	10	2	220
Ukupno	1598	56	4	25	4	1687
%	94,72	3,32	0,24	1,48	0,24	100

Izvor: Upisnik poljoprivrednih gospodarstava RH.

U ukupnom broju poljoprivrednih gospodarstava LAG-a Šumanovci prevladavaju obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG) s udjelom od 94,72%, obrti su zastupljeni s 3,32%; ostali oblici, trgovačka društva i zadruge s 1,96%. Žene su nositelji poljoprivrednog gospodarstva kod OPG-a s 26,40%, a kod ostalih oblika registracije PG-a s 43%. Na 1.598 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava LAG-a Šumanovci aktivno je 784 nositelja i 1.167 članova, što je ukupno 1.951 osoba. Prema podacima o starosti nositelja OPG-a razvidno je nizak udjel mladih poljoprivrednika do 40 godina, svega 14%, dok je udjel nositelja starih 60 i više godina 40% što govori o slaboj vitalnosti OPG-a.

Tablica 4. Broj OPG-a na području LAG-a Šumanovci prema starosti nositelja

NASELJE	<40	40-45	46-50	51-55	56-60	61-65	> 65	Broj OPG-a ukupno
Bošnjaci	36	32	34	45	43	27	105	314
Drenovci	91	69	63	71	55	35	144	505
Gunja	17	11	16	12	11	14	29	105
Štitar	26	18	29	22	10	14	60	175
Vrbanja	43	37	43	34	34	42	95	307
Županja	43	23	27	21	33	20	53	192
LAG Šumanovci	224	175	198	193	178	146	484	1.598
%	14	11	12	12	11	10	30	100

Izvor: Upisnik poljoprivrednih gospodarstava RH.

3.4. Ruralna diversifikacija i ruralni turizam

Područje LAG-a Šumanovci posjeduje visoko vrijedne potencijale za razvoj ruralnog turizma. Cjelokupna raskoš i bogatstvo te ljepota izvornih slavonskih običaja, nošnji, kulturne baštine, folklor, narodnog stvaralaštva, ljepote krajobraza, očuvanje tradicionalnih običaja i svega ostaloga čime se ljudi ovog kraja već stoljećima ponose utkano je u kulturno-zabavne, sportske i turističke manifestacije. Manifestacije su popraćene izložbama i nastupima majstora starih zanata, a posebno tradicijskim rukotvorinama. Ove tradicijske djelatnosti sve češće su izvor zarade za lokalno stanovništvo, a vrijedan su element turističke ponude ovog kraja. Izraziti su potencijali rijeke Save, te za različite oblike ponude smještaja u tradicijskom seoskom ambijentu s elementima netaknute prirode. Biciklistička ruta Eurovelo 6 prolazi kroz LAG što je pogodnost za razvoj ciklo turizma. Mogućnosti za ulaganja su prepoznate od strane lokalnog stanovništva što je povećalo interes za ulaganja u razvoj različitih oblika ruralnog turizma. Interes postoji i za druge oblike ulaganja u nepoljoprivredne djelatnosti kao što su radionice za održavanje tradicionalnih zanata i usluge mehanizacije.

Slika 3. Žetva kukuruza na području Soljana, listopad 2015.

Slika 4. Rijeka Studva, rujan 2015.

Slika 5. Raspjevana Cvelferija (Drenovci, lipanj 2015.)

3.5. Tržište radne snage

Na područje LAG-a evidentirano je ukupno 3.833 nezaposlene osobe (1.795 žena i 2.038 muškaraca), što je 22,5% ukupnog broja nezaposlenih (17.048) na području Vukovarsko-srijemske županije. Brine izrazito velika nezaposlenost mladih koji sve češće odlaze „trbuhom za kruhom“ u veće gradove ili u inozemstvo. Obrazovna struktura nezaposlenih na području LAG-a je sljedeća: najveći je udio osoba sa završenom trogodišnjom srednjom školom (17,5%), slijede osobe sa završenom osnovnom školom (15,7%) zatim osobe sa završenom srednjom školom za zanimanja u trajanju od 4 i više godina (10,1%). Najmanje je nezaposlenih bez škole i s nezavršenom osnovnom školom (2,1%), zatim osoba sa završenim fakultetom, akademijom, magisterijem, doktoratom (1,4%), osoba sa završenom višom školom (1,4%) i gimnazijom (1,8%). Kretanje stope nezaposlenosti na području LAG-a Šumanovci analogno je stopi nezaposlenosti Vukovarsko-Srijemske županije, a koja iznosi 33,0% te je značajno viša od nacionalnog prosjeka (18,6%). Navedeno obilježje značajne nezaposlenosti karakteristika je gotovo svih slavonskih županija. Posebno zabrinjava visok udjel nezaposlenih mladih osoba do 29 godina života (31,6%) te udjel dugotrajno nezaposlenih koji su duže od godinu dana u evidenciji od 23,9% u ukupnom broju nezaposlenih. Ovi podaci ukazuju na velike probleme tržišta rada, ali i sposobnost gospodarstva za stvaranje novih radnih mjesta, a ujedno dodatno otežava mogućnost njihovog zaposlenja zbog teže prilagodbe potrebama tržišta rada. Problemi u gospodarstvu, koji su zabilježeni i prije, značajno su se povećali u posljednjim recesijskim godinama, što je uz povećanje broja nezaposlenosti, doprinijelo i smanjenju potražnje za radnom snagom, a u konačnici rezultiralo stagnaciji kretanja na tržištu rada.

Tablica 5. Registrirana nezaposlenost prema dobi u LAG-u Šumanovci u 2015. godini

Naziv općine	Broj nezaposlenih	Dob									
		15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 i više
Bošnjaci	483	31	61	56	48	54	53	64	56	47	13
Drenovci	746	61	100	87	53	74	86	105	91	67	23
Gunja	732	40	103	66	66	70	84	94	116	73	22
Štitar	212	17	39	19	26	15	25	24	25	21	2
Vrbanja	437	32	77	48	41	45	65	45	47	31	6
Županja	1.222	60	156	157	118	129	153	137	147	127	38
Ukupno	3.833	241	537	433	352	387	466	470	481	365	103
Udjel, %	100	6,3	14,0	11,3	9,2	10,1	12,2	12,3	12,5	9,5	2,7

Izvor: <https://statistika.hzz.hr>

3.6. Poduzetnički centri i inkubatori

Na području LAG-a nema poduzetničkih centara. U izgradnji i opremanju je poduzetnički inkubator - Poljoprivredni poduzetnički inkubator Drenovci – PPID, a najbliži slični njemu su u Osijeku odnosno u Slavonskom Brodu. Ovaj poduzetnički inkubator provodi se u okviru Operativnog programa regionalna konkurentnost - Shema dodjele bespovratnih sredstava za poslovnu infrastrukturu u ukupnoj vrijednosti od 12.464.719,29 kn od čega je 99% financirano iz sredstava EU.

Lokalna agencija za razvoj Vjeverica d.o.o. je osnovana 2011. godine kao neprofitno društvo s ograničenom odgovornošću u 100% vlasništvu Općine Drenovci, a krajem 2012. godine u suvlasništvo Agencije ulazi i društvo Komunalac d.o.o. Županja s vlasničkim udjelom od 50%. Agencija je osnovana i djeluje u cilju gospodarskog i sveukupnog razvoja Općine Drenovci i LAG-a Šumanovci.

U Gunji se gradi bioplinsko postrojenje u poslovnoj zoni i dvije energane na drvenu masu za proizvodnju električne energije. Poduzetnici s područja LAG-a su zainteresirani za ovu vrstu ulaganja što potvrđuje i broj prijavljenih projektnih ideja za lokalnu razvojnu strategiju koje je prikupio LAG tijekom procesa izrade strategije.

3.7. Poljoprivredno poduzetnički inkubator Drenovci

3.7.1. Što je projekt?

Projekt djeluje s ciljem izgradnje poduzetničkog inkubatora koji će osigurati prostor, opremu i usluge za proaktivna i konkurentna mala-srednja poduzeća te generiranje novih radnih mjesta s dugoročnom perspektivom. Kako bi se ostvario navedeni cilj inkubator treba omogućiti ulaz različitim poduzetnicima. Trenutno na području Vukovarsko-srijemske županije nema niti jednog poduzetničkog inkubatora, a najbliži je udaljen 92 km (Slavonski Brod, Brodsko-Posavska županija), odnosno 97 km (Osijek, Osječko-Baranjska županija). Kako bi se omogućili dostupni prostori za ulaz novih malih i srednjih poduzeća (prvenstveno poljoprivredno-prehrambeni djelatnosti) nužan je novi poduzetnički inkubator koji će osigurati dostupan prostor s minimalnim tehničkim uvjetima specifičnim za poljoprivredno-prehrambenu djelatnost, jer drugi prostori realno su predaleko (Osijek i Slavonski Brod) te

njihovi objekti zahtijevaju određene rekonstrukcije za ulaz poljoprivredno-prehrambenih malih i srednjih poduzetnika (u daljem tekstu MSP). Projekt PPID sastoji se od tri komponente. Prva se komponenta odnosi na fizičku uspostavu Poduzetničkog inkubatora, a uključuje izgradnju i opremanje. Druga komponenta obuhvaća izgradnju institucionalnih kapaciteta, odnosno jačanje profesionalne i stručne podrške poduzetništvu prvenstveno poduzetnicima početnicima kao i onima koji se nalaze u fazi rasta i razvoja. Treća komponenta obuhvaća uspostavu pilot postrojenja edukacijsko-proizvodnog poligona koji će uz stručni nadzor i potporu osigurati primjer izvodivosti provedbe poduzetničkog pothvata veće dodane vrijednosti kroz sustav poduzetničkog inkubatora te uz interesno udruživanje

Prva komponenta - HARDWARE: Izgradnja i opremanje

Izgradnja i opremanje PPID obuhvaća izgradnju zgrada koje imaju sve karakteristike energetske efikasne zgrade, a u okviru projekta će se provesti ishođenje energetskih certifikata. Prva komponenta uključuje sljedeće aktivnosti na izgradnji i opremanju infrastrukture:

- upravna zgrada od 438,19 m² bruto površine koja sadržava dvoranu za edukaciju, prostor za praktičnu nastavu, 5 uredskih prostora, sanitarne čvorove i prateće prostorije

Slika 6. Upravna zgrada PPID

- višenamjenska hala od 422,46 m² bruto površine koja s tri uređena i opremljena proizvodna pogona u kojem bi se proizvodili finalni prehrambeno-prerađivački proizvodi, 285m² višenamjenskog prostora s mogućnošću uspostave do 7 poslovnih proizvodno/uslužnih prostora od 37,3m², sanitarni čvorovi i spremište,

Slika 7. Proizvodna linija u višenamjenskoj hali

- vanjski natkriveni prostor za stoku od 200 m² bruto površine kao promotivno-prezentacijski poligon za proizvode i usluge lokalnih poduzetnika i poljoprivrednika
- 900 m² otvorenog izložbenog prostora namijenjenog izložbi i prodaji poljoprivrednih proizvoda i strojeva,
- 2.187,01 m² internih prometnica i parkirališta na građevinskoj parceli.

Slika 8. Izložbeni prostor, natkriveni prostor za stoku te interne prometnice i parkiralište

Ovaj projekt djeluje sa svrhom izgradnje i opremanja prostorija poslovnog inkubatora kako bi se pružilo stabilno radno okruženje za male i srednje te inovativne poduzetnike, ali i generiranje dugoročno održivih radnih mjesta. Kako bi se isto osiguralo u okvirima potreba i razvojnih potencijala lokalnog gospodarstva, prostorije trebaju biti primjerene za prihvata MSP prvenstveno iz poljoprivredno-prehrambenog sektora.

Druga komponenta - SOFTWARE: Institucionalna izgradnja kapaciteta

Projekt uključuje i aktivnosti treninga i edukacija poput treninga za menadžment inkubatora kako bi se osigurala što kvalitetnija profesionalna podrška razvoju poduzetništva kao prijenos znanja i iskustava, primjera najbolje prakse putem mentoringa od strane Poduzetničkog inkubatora BIOS Osijek, usmjerena stjecanju novih znanja i iskustava temeljenih na iskustvima starijih kolega. Predviđene su i određene edukacije namijenjene samim poduzetnicima, a na temu pokretanja poduzetničkih poduhvata, planiranja i upravljanja samim projektom. Projektom su planirane i aktivnosti promocijske kampanje PPID-a i to prvenstveno putem izgrađene web stranice, promotivnih materijala i sajma poduzetništva.

Moderni oblici poslovnih inkubatora pružaju potporne programe za MSP i brzi razvoj poduzetnika početnika, koristeći trening, mentoring i podršku umrežavanju. U cilju razvoja MSP potpornih programa i usluga partneri u projektu će razviti program potpore rasta i razvoja poduzetnika u sektoru poljoprivredno-prehrambene djelatnosti. Ovaj teoretski trening će biti upotpunjen s praktičnom komponentom u kojoj će dio projektnog tima, kao budući menadžment inkubatora tijekom trajanja projekta redovito posjećivati Poduzetnički inkubator BIOS.

Treća komponenta – SMARTWARE: Edukacijsko-proizvodno postrojenje

Pilot edukacijsko-proizvodno postrojenje obuhvaća postavljanje dvije manje prerađivačke linije za preradu: a) proizvoda od žitarica, i b) voća i povrća, a koji će uz nadzor i stručnu pomoć vanjskih stručnjaka iz akademske zajednice služiti kao primjer dobre prakse uspostave poduzetničkog postrojenja veće dodane vrijednosti kroz sustav poduzetničkog inkubatora uz interesno udruživanje i potporu akademske zajednice. Kako bi se potaknuo razvoj poduzetništva u poljoprivredno-prehrambenoj djelatnosti, u kojem postoje veliki lokalni

razvojni potencijal, vanjski stručnjaci iz akademske zajednice definirat će potrebne elemente edukacijsko-proizvodnih postrojenja (tehničko-tehnološko rješenje) te biti mentor pri uspostavi i vođenju navedenih postrojenja.

Svrha edukacijo-proizvodnih postrojenja je poticanje osnivanja i razvoja MSP u području prerade poljoprivrednih proizvoda kroz podizanje razine znanja iz osnova prerade te osiguravanjem minimalnih oglednih proizvodno-uslužnih kapaciteta za potrebe izvođenja teorijsko-praktičnih edukacija. Pored navedenog edukacijsko-proizvodna postrojenja istovremeno bi se koristili za poduzetnike početnike te MSP u razvoju za uspostavljanje ili razvoj novih proizvoda, a time i otvaranje novih radnih mjesta.

Edukacija poduzetnika i potencijalnih poduzetnika iz osnova prerade održati će se u dvije sesije po osam dana, a ista će uključivati: osnove prerade brašna (teorijski dio), osnove prerade brašna (praktična nastava u edukacijsko-proizvodnom postrojenju), osnove prerade voća i povrća (teorijski dio), te osnove prerade voća i povrća (praktična nastava u edukacijsko-proizvodnom postrojenju).

Pored edukacija iz osnova prerade vanjski stručnjak iz akademske zajednice će provesti i certificiranje edukacijsko-proizvodnih postrojenja za HACCP standard što će omogućiti svim poduzetnicima koji će koristiti edukacijsko-proizvodno postrojenja za pokretanje novih proizvoda – proizvodnju proizvoda s HACCP standardom. Vanjski stručnjak iz akademske zajednice će provesti standardizaciju dvije recepture tradicionalnih proizvoda što će omogućiti proizvodnju tradicionalnih proizvoda sukladno aktualnim prehrambeno-proizvodnim standardima.

Sve definirane aktivnosti namjeravaju se ostvariti u svrhu definiranog cilja projekta.

3.7.2. Opis projekta

Projekt Poljoprivredno poduzetnički inkubator Drenovci podrazumijeva:

- poticanje poduzetništva i inovacija pružajući poduzetnicima pristup visoko kvalitetnim uslugama (izgradnja visoko kvalitetnih poduzetničkih usluga kroz edukaciju i mentorstvo),
- razvijanje prilike za ulaganja (kroz osigurane visoko kvalitetne usluge, poslovne uvjete i poduzetničku edukaciju),
- razvijanje i izgradnja moderne infrastrukture za obavljanje poslovnih aktivnosti (upravna zgrade poduzetničkog inkubatora s pratećim sadržajima od 438,19 m² bruto površine; višenamjenska hala poduzetničkog inkubatora od 422,46 m² bruto površine; nadstrešnica za stoku poduzetničkog inkubatora od 200,00 m²; otvoreni izložbeni prostor ukupne bruto površine 900,00 m²; interne prometnice i parkirališta ukupne bruto površine 2.187,01 m², te ograde),
- povećanje učinkovitosti primjene i komercijalizacije inovacija, uključujući i transfer tehnologija (pilot projekt uspostave edukacijsko-proizvodnog postrojenja i umrežavanja malih poljoprivrednih poduzetnika u Inkubatoru)

Izrazito niska razina poduzetničke aktivnosti na području Općine Drenovci koja, osim za svoje, predstavlja i okolno područje, odnosno izvor zapošljavanja, i za dvije susjedne jedinice lokalne samouprave, a sve tri općine zajedno čine područje Cvelferije na kojima ukupno živi 12.846 stanovnika (DZS 2011). Slabo razvijeno poduzetništvo ne daje prostora za otvaranje novih radnih mjesta što dovodi do kontinuiranog rasta nezaposlenosti, a čemu svjedoči i podatak da je Vukovarsko-Srijemska županija druga u RH po visini stope nezaposlenosti od 25,1% (DZS Popis stanovništva, 2011). Problem visoke nezaposlenosti prati i pad životnog standarda, povećanje siromaštva te općeg lošeg stanja društvene zajednice, osjećaja zapostavljenosti i izoliranosti od ostatka regije. Posljedica navedenih kretanja je visoka stopa iseljavanja i smanjenje broja stanovnika od 30% u zadnjoj dekadi (2001.-2011.), a što ponovno pokreće spiralu nedostatka poduzetništva, radnih mjesta i u konačnosti ekonomskog i društvenog opstanka ovog pograničnog područja.

Ovakva situacija postavila je pred općinsku upravu niz pitanja vezanih uz uzroke ovakvog stanja i potrebu rješavanja problema na sve moguće načine kako bi se pridonijelo razvoju malog i srednjeg poduzetništva. Uzroci inertnosti kada je u pitanju poduzetnička aktivnost

očituju se u slaboj razvijenosti poduzetničke potporne infrastrukture odnosno slaboj konkurentnosti Općine kao poduzetničke meke u odnosu na ostale općine unutar regije odnosno unutar Republike Hrvatske. Osim nedostatka poduzetničke infrastrukture u općini, izrazito je slaba i domaća poduzetnička inicijativa koja je posljedica nedovoljno razvijenog poduzetničkog duha, nedostatka motivacije za pokretanje samostalne djelatnosti, ali i nedostatka informacija i neznanja vezanog uz mogućnosti realizacije vlastite poduzetničke inicijative.

Osim izgradnje poduzetničke potporne infrastrukture, projekt obuhvaća i aktivnosti na promociji PPID-a kao i aktivnosti koje obuhvaćaju programe treniranja i edukacije poduzetnika koji počinju s poslovanjem, kao i onih koji se trenutno nalaze u fazi rasta i razvoja. Projektom se, naime, namjerava implementirati trening programa namijenjen potpornoj infrastrukturi u području Općine Drenovci koja se bavi planiranjem i razvojem poduzetništva, jačanjem poduzetničkih aktivnosti i poduzetničke klime na području Općine, ali i Vukovarsko-Srijemske županije. Idući je korak planiranje i organiziranje pilot trening programa namijenjenog samim poduzetnicima na temu unapređenja planiranja i upravljanja poduzetničkim poduhvatima odnosno vlastitim poslovanjem. Bitno je za istaknuti pilot projekt uspostave edukacijsko-proizvodnog postrojenja i umrežavanje malih poljoprivrednih poduzetnika u Inkubatoru, a s ciljem učinkovite primjene i komercijalizacije inovacija, uključujući i transfer tehnologije.

Realizacijom aktivnosti predviđenih projektom osigurat će se povoljna poduzetnička klima koja se očituje u potpuno infrastrukturno i stručno opremljenom PPID-u usmjerenog na pružanje visoko kvalitetnih usluga poduzetnicima prvenstveno u poljoprivredno prehrambenoj djelatnosti te pratećim i tradicionalnim ruralnim djelatnostima kojima je omogućena, uz povoljne uvjete i stručno-logističku podršku, pokretanje i/ili proširenje proizvodnih i uslužnih djelatnosti uz znatnu redukciju ukupnih troškova izgradnje i otpočinjanja proizvodnje. Domaći postojeći i potencijalni poduzetnici predstavljaju ciljnu skupinu s obzirom da su aktivnosti na jačanju poduzetničkih vještina, stjecanju novih znanja iz raznih područja poslovanja i usluge savjetovanja i informiranja na raspolaganju bez naknade, a omogućit će im olakšano premostiti početničku krizu i svladavanje poduzetničkih poteškoća u fazi rasta i razvoja.

Osim navedenih ciljnih skupina, izravno pogođenih aktivnostima na projektu, krajnji su korisnici projekta daleko veći te njih čine i: sve nezaposlene osobe kojima će razvojem

poduzetničke aktivnosti biti otvorena nova radna mjesta, Općina Drenovci i Vukovarsko-Srijemska županija kojima će se poboljšati globalna, gospodarska slika i smanjiti stopa nezaposlenosti, i na koncu cjelokupno stanovništvo kojemu će se uslijed rasta prihoda kao posljedice novog zapošljavanja osigurati stabilnost egzistencije i rast životnog standarda.

3.7.3. Cilj nositelja projekta

Opći cilj projekta, a ujedno i glavni cilj nositelja projekta je razvoj poduzetničke potporne infrastrukture u svrhu jačanja gospodarskog razvoja Vukovarsko-Srijemske županije, s naglaskom na Općinu Drenovci, i regionalne konkurentnosti kroz povećanje novih radnih mjesta, te razvoj dinamične poduzetničke klime. Da bi ostvarili navedeni cilj potrebno je uložiti ogromne napore, razviti dobru strategiju, ali i postaviti specifične ciljeve čijim se ostvarenjem pridonosi realizaciji općeg cilja.

Postavljeno je nekoliko specifičnih ciljeva:

1. Osigurati infrastrukturnu i institucionalnu izgradnju PPID-a
2. Doprinijeti rastu malih i srednjih poduzeća kao i drugih gospodarskih subjekata u projektnom području te stvaranju novih radnih mjesta
3. Doprinijeti uravnoteženom regionalnom razvoju Vukovarsko-srijemske županije.

Osim što će se realizacijom definiranih specifičnih ciljeva pridonijeti i ostvarenju općeg cilja, isti će omogućiti rješavanje niza problema odnosno ostvarenje ciljeva koji će ukloniti kočnice gospodarskog i socijalnog napretka Općine Drenovci, ali i Vukovarsko-srijemske županije. Naime, projekt će razviti povoljnu poduzetničku klimu i promicati razvoj poduzetništva kao glavnog instrumenta regionalnog razvoja, dodatno će potaknuti prehrambeno-prerađivačku proizvodnju, poticati proizvodnju utemeljenu na visokim tehnološkim procesima te poticati izvoz. Osigurat će se rast prihoda općinskog proračuna koji će omogućiti više sredstava za daljnja ulaganja, no jačanjem poduzetničke inicijative i otvaranjem novih radnih mjesta osigurat će se smanjenje stope nezaposlenosti i ostanak mlade kvalificirane radne snage na području Općine, smanjit će se stopa depopulacije i osigurati rast životnog standarda cjelokupne zajednice. Neadekvatna poduzetnička potporna infrastruktura jedna je od glavnih

kočnica nedostatka poduzetničke, ali i investicijske inicijative na području Općine, a nedovoljno radnih mjesta dovodi do stalnog rasta nezaposlenosti odnosno loše socijalne slike zajednice. Realizacija projekta osigurat će potpurnu poduzetničku infrastrukturu i podršku za stvaranje novih i rast postojećih poduzetnika te omogućiti ukupni gospodarski razvoj lokalnog područja.

3.7.4. Tko su korisnici / ciljana skupina?

Ciljna skupina projekta su:

- poduzetnici početnici i oni koji razmišljaju o pokretanju poduzetničkog pothvata
- poduzetnici u fazi rasta
- management poduzetničke potporne infrastrukture.

Krajnji korisnici projekta su:

- MSP s područja Vukovarsko-srijemske županije i regije
- nezaposlene osobe s područja Vukovarsko-srijemske županije i regije
- dobavljači i suradnici koji posluju s MSP koji djeluju u Inkubatoru
- ukupno stanovništvo Vukovarsko-srijemske županije i šire regije

Ciljnu skupinu projekta čine potencijalni i postojeći poduzetnici u fazi rasta na lokalnom području kojima se pružaju poticajni uvjeti za započinjanje i razvijanje poduzetničke aktivnosti te adekvatni treninzi i edukacijski programi u pojedinim područjima poslovanja, s naglaskom na potencijalne poduzetnike prema kojima su usmjereni pojedini programi kojima se isti nastoje usmjeriti na pokretanje poduzetničkog pothvata koje bi trebalo omogućiti zapošljavanje. Ciljnu skupinu predstavlja i tim profesionalne podrške kojemu će se osigurati stjecanje novih znanja i vještina, a u svrhu osiguravanja kvalitetnog menadžmenta inkubatora i drugih potpornih institucija te pružanja poslovnih usluga korisnicima. Krajnje korisnike programa čine ukupno radno stanovništvo, posebice nezaposleni i oni koji će tek ući na tržište rada, a koji bi u novopokrenutim ili unaprijeđenim poduzetničkim pothvatima mogli pronaći zaposlenje, Općina Drenovci koja se promovira kao poduzetnička destinacija odnosno Vukovarsko-srijemska županija s obzirom da jačanje poduzetničke aktivnosti na području Općine pozitivno utječe na ukupnu poduzetničku sliku na području cijele županije kao i na smanjenje stope nezaposlenosti. Krajnji korisnici su i poduzetnici s područja Općine Drenovci

i Vukovarsko-srijemske županije koji će direktno koristiti usluge Poduzetničkog inkubatora te poduzetničke potporne institucije Vukovarsko-srijemske županije, a posebice Lokalna agencija za razvoj Vjeverica d.o.o. koja će kao partner biti i direktno uključena u pripremu i provedbu projekta te i nadalje kao sidreni stanar PPID-a.

Krajnji korisnik projekta je cjelokupna društvena zajednica s obzirom na ukupni socijalno-gospodarski napredak koji se očekuje realizacijom projekta.

Konačni cilj razvoja poduzetničke aktivnosti je otvaranje novih poslovnih objekata koji će dovesti do otvaranja novih radnih mjesta i smanjiti nezaposlenost. Stoga konačna realizacija projekta trebala bi generirati 4 nova MSP-a u kojima bi prema iskustvenoj procjeni trebalo biti zaposleno ukupno 14 novih radnih mjesta u razdoblju od 2. godina po završetku projekta.

4. Zaključak

Izgradnja PPID neposredno utječe na standard stanovništva kako Općine Drenovci tako i na cijelo područje LAG-a Šumanovci, s obzirom na jedinstveno gospodarsko područje, posebice u sektoru poljoprivrede i pratećih djelatnosti. Osim na smanjenje nezaposlenosti, izgradnja PPID ima utjecaj na jačanje i lakšu afirmaciju malih i srednjih poduzetnika, stručnu naobrazbu, te na gospodarski razvoj Općine odnosno LAG-a. Budući da predstavlja prvi specijalizirani poduzetnički inkubator za poticanje poduzetništva u sektoru poljoprivrede i prehrambene djelatnosti te prvi inkubator u ruralnom području u RH, dodatna vrijednost projekta je uvođenje novih primjera poticanja poduzetništva u ruralnom području. Pored navedenog, bitno je spomenuti da je PPID smješten u Poslovnoj zoni Drenovci (Duge Njive) čime se povećava kvaliteta i same zone jer se poduzetnicima otvaraju dodatne poduzetničko potporne usluge, prvenstveno u području edukacije i konzaltinga, a čime se unaprjeđuje i investicijska klima Općine Drenovci, pa time i LAG-a Šumanovci.

Prostora za napredak ima, bogatstvo poljoprivrednih resursa je veliko samo je bitno na pravi način iskoristiti potencijale i mogućnosti koje se pružaju. Otvaranjem PPID pruža se jedinstvena prilika „malima“ da se što bezbolnije afirmiraju na tržištu sa svojim specijaliziranim proizvodima. Sam dokaz velikih potencijala je vidljiv u anketi gdje se 85% ispitanika izjasnilo da želi kupovati lokalne proizvode svoga kraja. Mukotrpnim radom, trudom te edukacijom poljoprivrednici i poduzetnici LAG-a Šumanovci imaju priliku promijeniti gospodarsko-ekonomsku sliku svoga kraja.

5. Popis literature

1. Ivanšić, i sur. (2016): Studija izvedivosti sa analizom troškova PPID. Općina Drenovci, 2016.
2. Tolić, S. i sur. (2016): Lokalna razvojna strategija LAG-a Šumanovci. LAG Šumanovci, 2016.
3. Tolić, S., Gašparović, Đ., Matić P. (2016): Lokalni razvoj vođen zajednicom na području LAG-a Šumanovci. Proceedings & Abstracts 9th International Scientific/Professional Conference Agriculture in Nature and environment protection, Agroglas, Istro, HDPOT, Vukovar, 2016., 56-61.

Internet

- Razvojna agencija Vjeverica d.o.o., opcina-drenovci.hr/vjeverica/ (rujan, 2016.)
- LAG Šumanovci, www.lag-sumanovci.hr (kolovoz, 2016.)
- Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr/ (kolovoz, 2016.)
- ARKOD baza podataka, www.arkod.hr (kolovoz, 2016.)
- Upisnik poljoprivrednih podataka, www.apprrr.hr/ (kolovoz, 2016.)
- Poduzetnički inkubator BIOS, <http://inkubator.hr/> (rujan, 2016.)
- Hrvatska gospodarska komora, <http://beta.hgk.hr/> (rujan, 2016.)

6. Sažetak

U radu je prikazan značaj Poljoprivredno poduzetničkog inkubatora Drenovci za razvoj LAG-a Šumanovci. Na području LAG-a je velik broj udruga, obrta, zadruga, te razvojna agencija, a kao najveći potencijal je novootvoreni „Poljoprivredno poduzetnički inkubator Drenovci“. Ovaj poduzetnički inkubator izgrađen je i oprema se u okviru Operativnog programa regionalna konkurentnost-Shema dodjele bespovratnih sredstava za poslovnu infrastrukturu u ukupnoj vrijednosti od 12.464.719,29 kn od čega je 99% financirano iz sredstava EU. Projekt PPID sastoji se od izgradnje i opremanja objekta, jačanja profesionalne i stručne podrške poduzetništvu, te postavljanje dvije manje proizvođačke linije za preradu: a) proizvoda od žitarica i b) voća i povrća. Konačni cilj razvoja poduzetničke aktivnosti je otvaranje novih poslovnih objekata koji će dovesti do otvaranja novih radnih mjesta i smanjiti nezaposlenost. Stoga konačna realizacija projekta trebala bi generirati 4 nova mala-srednja poduzeća u kojima bi prema iskustvenoj procjeni trebalo biti zaposleno ukupno 14 novih radnih mjesta u razdoblju od 2. godina po završetku projekta.

Ključne riječi: Poljoprivredno poduzetnički inkubator, LAG, mala-srednja poduzeća

7. Summary

This work paper presents the importance of agricultural business incubator in Drenovci, for developing LAG Šumanovci. In the area of the LAG is a large number of associations, crafts, cooperatives, development agencies, and as the biggest potential, the newly opened "Agricultural business incubator Drenovci". The business incubator was built and equipment as part of the Operational Programme Regional competitiveness-grant scheme for business infrastructure with a total value of € 12,464,719.29, of which 99% was financed by the EU. PPID project implies arising of enterprises and innovations, strengthening the professional and technical support to entrepreneurship and setting up two smaller manufacturing processing lines: a) cereal products b) fruits and vegetables. The ultimate goal of entrepreneurial development is the creation of new office buildings that will lead to job creation and reduce unemployment. Therefore, the final realization of the project should generate 4 new small-medium enterprises in which, according to empirical assessment should be staffed by a total of 14 new jobs in the period of 2 years, after completing the project.

Keywords : Agricultural business incubator, LAG, small - medium businesses

8. Popis tablica

- Tablica 1. Pregled poljoprivrednih površina LAG-a Šumanovci prema korištenju i naseljima (ha)8
- Tablica 2. Broj poljoprivrednih gospodarstava i spolna struktura nositelja.9
- Tablica 3. Broj poljoprivrednih gospodarstava LAG-a Šumanovci prema tipu i sjedištu.9
- Tablica 4. Broj OPG-a na području LAG-a Šumanovci prema starosti nositelja..10
- Tablica 5. Registrirana nezaposlenost prema dobi u LAG-u Šumanovci u 2015. Godini.....13

9. Popis slika

- Slika 1. Grafički prikaz područja LAG-a Šumanovci.....6
- Slika 2. Svetište Šumanovci.....7
- Slika 3. Žetva kukuruza na području Soljana, listopad 2015.....11
- Slika 4. Rijeka Studva, rujan 2015.....12
- Slika 5. Raspjevana Cvelferija (Drenovci, lipanj 2015.).....12
- Slika 6. Upravna zgrada PPID.....15
- Slika 7. Proizvodna linija u višenamjenskoj hali.....16
- Slika 8. Izložbeni prostor, natkriveni prostor za stoku, prometnice i parkiralište.....16

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Završni rad

ZNAČAJ „POLJOPRIVREDNO PODUZETNIČKOG INKUBATORA DRENOVCI“ ZA RAZVOJ LAG-a ŠUMANOVCI

IMPORTANCE OF „AGRICULTURAL BUSSINES INCUBATOR DRENOVCI „ DEVELOPMENT LAG ŠUMANOVCI

Pavao Matić

Sažetak: U radu je prikazan značaj Poljoprivredno poduzetničkog inkubatora Drenovci za razvoj LAG-a Šumanovci. Na području LAG-a je velik broj udruga, obrta, zadruga, te razvojna agencija, a kao najveći potencijal je novootvoreni „Poljoprivredno poduzetnički inkubator Drenovci“. Ovaj poduzetnički inkubator izgrađen je i oprema se u okviru Operativnog programa regionalna konkurentnost-Shema dodjele bespovratnih sredstava za poslovnu infrastrukturu u ukupnoj vrijednosti od 12.464.719,29 kn od čega je 99% financirano iz sredstava EU. Projekt PPID sastoji se od izgradnje i opremanja objekta, jačanja profesionalne i stručne podrške poduzetništvu, te postavljanje dvije manje proizvođačke linije za preradu: a) proizvoda od žitarica i b) voća i povrća. Konačni cilj razvoja poduzetničke aktivnosti je otvaranje novih poslovnih objekata koji će dovesti do otvaranja novih radnih mjesta i smanjiti nezaposlenost. Stoga konačna realizacija projekta trebala bi generirati 4 nova mala-srednja poduzeća u kojima bi prema iskustvenoj procjeni trebalo biti zaposleno ukupno 14 novih radnih mjesta u razdoblju od 2. godina po završetku projekta.

Ključne riječi: Poljoprivredno poduzetnički inkubator, LAG, Mala-srednja poduzeća

Summary: This work paper presents the importance of agricultural business incubator in Drenovci, for developing LAG Šumanovci. In the area of the LAG is a large number of associations, crafts, cooperatives, development agencies, and as the biggest potential, the newly opened "Agricultural business incubator Drenovci". The business incubator was built and equipment as part of the Operational Programme Regional competitiveness-grant scheme for business infrastructure with a total value of £ 12,464,719.29, of which 99% was financed by the EU. PPID project implies arising of enterprises and innovations, strengthening the professional and technical support to entrepreneurship and setting up two smaller manufacturing processing lines: a) cereal products b) fruits and vegetables. The ultimate goal of entrepreneurial development is the creation of new office buildings that will lead to job creation and reduce unemployment. Therefore, the final realization of the project should generate 4 new small-medium enterprises in which, according to empirical assessment should be staffed by a total of 14 new jobs in the period of 2 years, after completing the project.

Keywords : Agricultural business incubator, LAG, Small - Medium Businesses

Datum obrane: